

УДК 330.131.7: 338.22.234.72

Сокуренко П. І.

кандидат економічних наук, доцент
Кременчуцький інститут ПАТ «ВНЗ «МАУП»
м. Кременчук, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКИМИ РИЗИКАМИ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ТА ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Розвиток підприємницьких структур неможливо без інвестицій, що підсилює значимість ризиків, які супроводжують інвестиційний процес і які він може генерувати. У зв'язку з цим значимість інвестиційних ризиків наростає, особливо - в умовах глобалізації, що актуалізує питання, що відносяться до сфери їх теоретичного аналізу. Зокрема, це відноситься до інвестицій в інноваційні проекти [2, с. 205].

В умовах глобалізації та динамічного науково-технічного прогресу інноваційний розвиток є найбільш адекватним типом розвитку для всіх країн, оскільки дозволяє їм займати їм гідні конкурентні позиції на світовому ринку. При цьому можна говорити про залежність між ефективністю підприємницької діяльності та кількістю інноваційних проектів, що реалізуються підприємницькою структурою, а також глибиною інновацій, стосовно до досліджуваного проміжку часу, в галузевому або територіальному розрізі.

Будь-який новий проект, тим більше інноваційний, несе не тільки потенційні вигоди, але і ризики

Стосовно особливостей роботи підприємств реального сектора, зазвичай виділяють наступні типи інноваційних проектів [1, с. 161]:

- 1) впровадження у виробництво технологічно нового товару;
- 2) модернізація виробленого товару;
- 3) застосування технічно більш досконалих засобів виробництва;
- 4) модернізація використовуваних засобів виробництва.

Зазначені чотири типи інноваційних проектів можна ще деталізувати в залежності від ступеня потреби в інтелектуальних ресурсах або інтелектуалізації праці.

Чим вище вимоги до інтелектуальної складової трудової діяльності, тим більше ризиків може виникати в процесі переходу на новий рівень розвитку підприємницької структури. Їх причини можуть бути пов'язані зі складністю пошуку і залучення нових кадрів і підвищення кваліфікації діючих працівників, виникненням помилок при навчанні, витоком інформації і ін.

Тут можна виділити види ризиків, які можуть при цьому виникати [3, с. 188]:

1) Недостатність або відсутність постачальників і контрагентів (мова йде про постачання ресурсах, витратних матеріалах, комплектуючих та ін.). Особливо важливо це, якщо мова йде про великих інвестиційних проектах;

2) Ризик диверсифікації постачальників, якщо вони з якоїсь причини не справляються з укладеним контрактом або не можуть виконувати його в обумовлені терміни. Зазвичай це відбувається з дуже великими інвестиційними проектами;

3) Ризик, обумовлений високою технологічною складністю інвестиційного проекту, що має велику кількість проміжних етапів;

4) Ризик невиходу на плановий обсяг виробництва і незадовільних фінансових результатів. Сюди ж відносять і неточність вибору цільових споживачів, і неправильний розрахунок їх потреби в даному виді інноваційної продукції;

5) Помилки в розрахунку і побудові логістичних ланцюгів, як на поставку вихідної сировини, так і на доставку готової продукції споживачеві. Крім того, тут може приєднуватися ризик недостатньо ефективної цінової і збутової політики підприємницької структури;

б) Ризик укладення договорів з неплатоспроможними партнерами або з партнерами,

які мають погану репутацію щодо виконання ними зобов'язань, як за якістю сировини, що поставляється, так і за розрахунками за отриману продукцію;

7) Ризик неточного проектування проекту.

Допущені великі помилки можуть привести до неможливості реалізації проекту, що тягне за собою важкі наслідки, аж до банкрутства підприємницької структури.

Якщо мова йде про впровадження інновацій, завдання по виділенню різних етапів, доцільно вирішувати з позиції життєвого циклу інновацій, наочно представляючи його для розробки мережевого плану робіт. Крім того, мережеве планування буде ефективним в умовах, коли ризики також розмежовуються в часі.

У зв'язку з цим побудова мережевого графіка дозволяє виявляти:

- тривалість кожного з етапів і всього інвестиційного плану;
- мінімально і максимально допустимий часовий проміжок для кожного з етапів і всього інвестиційного плану;
- тимчасовий резерв виконання робіт для кожного з етапів і всього інвестиційного плану.

Особлива увага повинна бути звернена на тимчасовий резерв з точки зору визначення обмежень, та як його можна задіяти без підвищення ціни інвестиційного проекту і появи нових ризиків.

В контексті інноваційного розвитку підприємницьких структур слід уточнити цільову функцію управління. Вважаємо можливість сформулювати її наступним чином: мінімізація, а в подальшому - і повне усунення, фінансових, виробничих, конкурентних, іміджевих та інших втрат від ризиків, які можуть виникнути в результаті здійснення інноваційного процесу, або супроводжувати його.

Тут можна уявити три найбільш результативних управлінських підходу, які дозволяють здійснювати ефективне управління ризиками, які впливають на підприємницьку структуру [2, с. 6-7]:

1. Консервативне управління. Воно побудоване на принципі локалізації збитку від ризику. Надалі застосовуються інструменти, що дозволяють повністю нейтралізувати цей ризик, що дозволить усунути його негативний вплив на всі наступні процеси впровадження інновацій. Недолік його полягає в наявності ефекту «запізнювання», коли ризик усувається не відразу, а на початкових етапах лише локалізується. Це пояснюється прагненням підприємницької структури до зниження витрат на управління ризиком. Очевидно, що якби йшлося про повне усунення ризику або його джерела на етапі виникнення, витрати були б значно вище, що, можливо, призвело б до нестачі коштів власне на впровадження інновацій.

2. Активне управління. Воно побудоване на принципі попереджувального впливу на появу ризиків. Це найбільш складний і надмірно витратний, з фінансової точки зору, підхід, який повинен бути реалізований на всіх етапах впровадження інновацій. Він припускає наявність безлічі операцій, включаючи побудову прогнозів і комплексний моніторинг ризикових подій і причин їх виникнення.

3. Адаптивне управління. Воно побудоване на принципі здійснення заходів з адаптації підприємницької структури до ризику, паралельно інноваційного процесу, що дозволяє знизити частину втрат від ризику. Більшість учасників інноваційного процесу вважає, що адаптивне управління має переваги перед іншими управлінськими підходами. Однак при реалізації найбільш значущих, масштабних інноваційних проектів його потенціал має суттєві обмеження з точки зору забезпечення лідируючих конкурентних позицій підприємницької структури на ринку.

При цьому на практиці складно зустріти будь-які методи або напрями в чистому вигляді, оскільки підприємці використовують їх різні комбінації з метою підвищення результативності за критерієм «Витрати - результати».

При цьому використовуються наступні принципи:

1. Циклічності управління. Процес управління ризиком організаційно повинен бути побудований так, щоб він не переривався. Це обумовлено постійним характером виникнення

ризиків і їх впливу на підприємницьку структуру.

2. Варіативність ризику. Цей принцип передбачає постійні зміни, як параметрів ризику, так і спрямованості, і характеру його впливу на підприємницьку структуру в рамках інвестиційного процесу, особливо - якщо мова йде про інвестиції в інновації.

3. Комплексні. Процес управління ризиками передбачає врахування впливу всіх груп ризиків, оскільки недооцінка навіть одного ризику може привести до значного зниження ефективності інноваційного та інвестиційного процесу.

4. Обґрунтування ризику. Зазначений принцип не суперечить принципу комплексності, оскільки уточнює сутність управлінських дій на різних етапах інноваційного процесу.

5. Оперативності управління. Управління будь-яким процесом вимагає скорочення часу, який необхідно витратити з моменту ідентифікації ризику до його усунення. Особливо важливо це, якщо мова йде про інвестиційний проект, який передбачає значні витрати.

6. Професійне управління. Цей принцип передбачає, що роботу з ризиками повинні здійснювати професіонали, які мають спеціальну підготовку і відповідну кваліфікацію

В умовах глобалізації ризику мають переважно зовнішню природу, і підприємницькі структури не мають у своєму розпорядженні достатніми інструментами і методами, що забезпечують їх повне усунення. У цих умовах ставиться завдання: мінімізувати вплив ризиків на діяльність підприємства і реалізуються нею інвестиційні процеси, в тому числі інвестиції в інноваційний розвиток [4, с. 34-36].

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах впливу безлічі факторів, що формують ризики, існує безліч різних моделей, методів та інструментів, які дозволяють управляти цими ризиками і забезпечувати вирішення завдань підприємництва.

При цьому зазначені управлінські дії не статичні; вони розвиваються під впливом глобалізації та інноваційних процесів, які в сучасних фірмах, особливо під впливом інноваційних процесів визначають сучасну підприємницьку практику. Це вимагає проведення досліджень і вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо практичного застосування, адаптації та модернізації існуючих управлінських підходів в умовах змін, що відбуваються. Крім того, виникає необхідність в продовженні дослідження ризиків з метою пізнання їх природи і розробки ефективних інструментів управління ними в інтересах, як підприємницьких структур, так і споживачів вироблених ними товарів і послуг. Важливим напрямком такої роботи є забезпечення захищеності компанії від впливу ризиків, включаючи забезпечення інформаційної безпеки. На етапі активного розвитку інформаційної економіки жоден з господарюючих суб'єктів не може ігнорувати ці вимоги, що тягне за собою потребу в інвестиціях і вдосконаленні управлінської діяльності щодо зниження ризиків в роботі підприємницьких структур.

Література:

1. Бурбело Н. О. Аналіз і класифікація ризиків підприємницької діяльності. *Економіка. Менеджмент. Бізнес*. 2015. № 1 (11). С. 160-165.
2. Віткін Л. М., Ролько О. Р. Ризики в системах управління. *Системи обробки інформації*. 2016. Вип. 3 (140). С. 203-208.
3. Скриньковський Р. М. Діагностика фінансового, виробничого, трудового, соціально-економічного та інноваційно-інвестиційного потенціалів і аналіз потенційних ризиків підприємства в умовах невизначеності. *Проблеми економіки*. 2015. № 2. С. 186-193.
4. Череп А. В., Кущик А. П. Економічний ризик та його оцінка: навч. посіб. ДВНЗ «Запоріж. нац. ун-т» Запоріжжя : ЗНУ, 2013. 263 с.